

Vergaderjaar 2023–2024

32 637

Bedrijfslevenbeleid

Nr. 638

**BRIEF VAN DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN EN
KLIMAAT**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 23 april 2024

Op 5 maart 2024 heeft uw Kamer de Motie van leden Grinwis en Flach uit het tweeminutendebat MKB van 28 februari 2024 aangenomen (Kamerstuk 32 637, nr. 611). De motie roept de regering op te bezien of in de Regeling werkzaamheden derden CBS het grensbedrag waaronder het Centraal Bureau voor de Statistiek (hierna: CBS) statistische werkzaamheden kan uitvoeren voor derden, zoals genoemd in artikel 2 lid 1, kan worden verhoogd naar het grensbedrag voor een enkelvoudige onderhandse gunning volgens het Rijksinkoopbeleid, te weten € 33.000. De motie vraagt dit om het CBS meer mogelijkheden te geven analyses voor brancheverenigingen te maken. In deze brief licht ik toe hoe ik om ga met deze motie.

Regeling werkzaamheden derden CBS

Bij de vraag of het CBS de aangewezen partij is om een statistisch onderzoek te verrichten spelen twee publieke belangen een rol. Het is een publiek belang dat praktijk, beleid en wetenschap toegang hebben tot hoogwaardige statistische informatie. Tegelijk is het een publiek belang dat er voldoende ruimte is voor private statistische dienstverleners om statistisch onderzoek te verrichten. Omdat een aantal jaar geleden door de sterke toename van databronnen en het aantal aanbieders van statistische diensten onduidelijkheid was ontstaan over de rolverdeling tussen het CBS en marktpartijen, zijn op 1 juli 2020 de «Regeling werkzaamheden derden CBS» (hierna: ministeriële regeling) en de «Beleidsregel taakuitoefening CBS» (hierna: beleidsregel) in werking getreden. Deze beogen meer duidelijkheid te scheppen over die rolverdeling. De ministeriële regeling regelt in welke situaties en onder welke voorwaarden het CBS statistische werkzaamheden voor derden mag verrichten. In de beleidsregel wordt het proces rondom aanvullende statistische dienstverlening (aan derden en niet derden) van het CBS gespecificeerd. Deze motie raakt aan de ministriële regeling.

Een motie van de leden Van den Berg en Veldman¹ was mede aanleiding voor de ministeriële regeling. Met deze motie werd het kabinet op 5 juni 2018 verzocht om in een traject rondom de wettelijke en beleidsmatige kaders voor het CBS als uitgangspunt te nemen dat het CBS bij het leveren van statistische diensten aan private partijen en overheden niet op oneerlijke wijze concurreert met private partijen. Op 26 april 2019 heeft de Minister van EZK in een brief aan de Tweede Kamer² verslag gedaan van zijn bevindingen en is de heer Noé van Hulst gevraagd om te komen tot een advies over heldere uitgangspunten voor het CBS die enerzijds hoogwaardige statistische informatie waarborgen en anderzijds voldoende ruimte bieden voor marktpartijen voor het uitvoeren van opdrachten. De reactie op het advies van de heer Van Hulst, met aanbevelingen om te komen tot een pakket van maatregelen dat mogelijkheden biedt de rolverdeling op korte termijn te verduidelijken is op 12 juli 2019³ met uw Kamer gedeeld.

Van Hulst adviseerde dat het CBS in principe geen nieuwe opdrachten aanneemt van private statistiekafnemers en de diensten die nu worden geleverd aan private statistiekafnemers afbouwt, met twee uitzonderingen, te weten wanneer zonder het CBS de gevraagde statistische dienst niet geleverd kan worden, of wanneer het gaat om kleine projecten. Hier zijn in de uiteindelijke regeling twee uitzonderingen aan toegevoegd, te weten derden die de verkregen informatie gebruiken voor dienstverlening aan de overheid en derden die de verkregen informatie nodig hebben voor de uitvoering van een wettelijke taak.

Grensbedrag werkzaamheden voor derden

De heer Van Hulst definieerde in zijn advies kleine projecten als projecten met een lager bedrag dan de nationale aanbestedingsgrens. Voorafgaand aan het opstellen van de ministeriële regeling is bezien of deze grens voldoende houvast zou geven om de opdrachten aan private statistiekafnemers tot het minimale te beperken. Hierbij is als uitgangspunt genomen dat het niet proportioneel zou zijn marktpartijen te vragen hoge kosten te maken voor opdrachten die het CBS tegen lage kosten zou kunnen uitvoeren, specifiek om reeds bij het CBS beschikbare statistieken op een ander schaalniveau of nader gespecificeerd te presenteren. Deze afweging heeft geleid tot het huidige grensbedrag van € 10.000. De beleidsregel en ministeriële regeling zijn op 1 juli 2020 in werking getreden.

Evaluatie regelingen

De beleidsregel en ministeriële regeling zijn recent geëvalueerd door onderzoeksbureau KWINK groep. Ik heb uw Kamer op 12 juli 2023⁴ deze evaluatie voorzien van een kabinetsreactie doen toekomen. Onderzoeksbureau KWINK stelt onder andere dat het aantal marktpartijen met kritiek relatief klein is, dat de meeste marktpartijen en derden goed met het CBS samenwerken en geen (kritische) mening hebben over de (effecten van de) regelingen. Daarnaast constateert KWINK dat er bij partijen beelden leven over de regelingen die feitelijk onjuist zijn. Sommige partijen denken bijvoorbeeld dat alle aanvullende statistische diensten die het CBS verricht evenzo goed door een marktpartij uitgevoerd zouden kunnen worden. De evaluatie laat ook zien dat de regels hebben bijgedragen aan meer duidelijkheid over de rolverdeling tussen marktpartijen en het CBS.

¹ Kamerstuk 34 775 XIII, nr.140

² Kamerstuk 35 000 XIII, nr. 81

³ Kamerstuk 35 000 XIII, nr. 84

⁴ Kamerstuk 23, 36 200 XIII, nr. 131

Onderzoeksbureau KWINK schrijft dat er indicaties zijn dat het doel van de ministeriele regeling, namelijk werkzaamheden voor derden door het CBS inperken, bereikt is. Dit blijkt uit gesprekken van het onderzoeksbureau met derden, maar ook met verschillende marktpartijen en publieke partijen die aangeven dat het CBS strikter is geworden in het toekennen van verzoeken. Het CBS zelf geeft aan meer verzoeken af te wijzen dan voor de inwerkingtreding van de regelingen. Ook afgewezen derden geven in de evaluatie aan dat ze statistieken die ze voorheen afnamen bij het CBS nu niet meer mogen afnemen. Deze partijen zelf zijn hier kritisch op, omdat het in een aantal gevallen gaat om kleine verzoeken, waarvoor ze graag terecht zouden willen kunnen bij het CBS. Deze verzoeken bij een marktpartij uitzetten vergt volgens deze gesprekspartners van onderzoeksbureau KWINK te veel inspanningen of kent voor hen hoge kosten.

De evaluatie trekt op basis hiervan geen conclusies over de hoogte van grensbedrag voor statistische werkzaamheden voor derden in de Ministeriële regeling en doet geen aanbevelingen. Het CBS geeft in een bestuurlijke reactie op de evaluatie⁵ in overweging om het grensbedrag voor statistische werkzaamheden voor derden te verhogen om op die manier beter recht te doen aan verzoeken van brancheorganisaties naar sectorspecifieke uitsplitsingen van CBS-statistieken.

Hoger beroep inzake Regeling werkzaamheden derden CBS

De ministeriële regeling en de beleidsregel zijn thans onderwerp van een rechtszaak tussen Data & Insights Network (D&IN, voorheen de MarktOnderzoekAssociatie.nl) en de Staat der Nederlanden en het CBS. Deze zaak gaat over de vraag of voor recht moet worden verklaard dat de ministeriële regeling en de beleidsregel geheel of gedeeltelijk onverbindend zijn. D&IN vindt dat de Staat onvoldoende oog heeft voor de belangen van private (statistische) marktpartijen, en afwijkt van het advies van Van Hulst, en dat de regels in strijd zijn met de Wet op het CBS. De Rechtbank Den Haag heeft op 31 augustus 2022 uitspraak gedaan en oordeelt dat deze regels niet geheel of gedeeltelijk onverbindend zijn en niet in strijd zijn met de Wet op het CBS. In eerste aanleg zijn de Staat en het CBS hiermee in het gelijk gesteld en de vorderingen van Data & Insights Network zijn afgewezen. Data & Insights Network heeft echter besloten om in hoger beroep te gaan. Momenteel loopt het hoger beroep in deze zaak. De mondelinge behandeling van het hoger beroep is voorzien op 11 juli 2024.

Onderzoek naar grensbedrag

Ik zal de komende tijd een onderzoek uitvoeren naar de vraag of een verhoging van het grensbedrag in de ministeriële regeling voor de uitvoering van statistische werkzaamheden voor derden door het CBS passend is, en wat hiervan de gevolgen zijn. Bij deze gevolgen zal ik ook de belangenafweging betrekken, zoals die ten grondslag ligt aan de beleidsregel en ministeriële regeling en aandacht schenken aan de vraag of eventuele aanpassing van deze grens voldoende ruimte laat voor private statistische dienstverleners om statistisch onderzoek te verrichten. Ik zal daartoe tevens nagaan welk type opdrachten bij het CBS binnen het grensbedrag voor een enkelvoudige onderhandse gunning volgens het Rijksinkoopbeleid vallen.

⁵ Bestuurlijke reactie van het CBS op de Evaluatie ministeriële regeling en beleidsregel CBS | CBS

Tot slot

Ik streef er naar uiterlijk in het vierde kwartaal van dit jaar uw Kamer over de uitkomsten van het onderzoek te informeren.

De Minister van Economische Zaken en Klimaat,
M.A.M. Adriaansens